

متغیرهای تورم‌ساز در قله

سراغاز

یک سال و اندی پیش، زمانی که دولت مسعود پزشکیان در حال شکل‌گیری بود، یکی از اقتصاددانان شناخته‌شده به نماینده اقتصادی او توصیه کرد: «به محض استقرار، به مردم بگویید چه تحول گرفته‌اید.» نماینده مکثی کرد و گفت: «آقای پزشکیان مخالف است.» این پاسخ تعجب حاضران را برانگیخت، اما او ادامه داد: «پزشکیان می‌گوید مردم با تمام وجود می‌دانند کشور در چه وضعی است. کار ما توضیح دادن نیست، کار ما ساختن وفاق و ایجاد رونق است.» همین نگاه سبب شد دولت چهاردهم، برخلاف سنت برخی پیشینیان، یک سال تمام از گفتن «ماترک» پرهیز کند و به جای اعتراض، کار را بی‌صدا پیش ببرد. اکنون پس از گذشت یک سال، روزنامه ایران به عنوان روزنامه وابسته به دولت جمهوری اسلامی ایران، در سه شماره ویژه‌نامه می‌کوشد تصویری روشن و مستند از این مسیر ارائه دهد. این روایت سه‌گانه نه برای گلایه از گذشته است و نه صرفاً برای ثبت امروز؛ بلکه تلاشی است برای اینکه مخاطب بداند این دولت از کجا آغاز کرده، چگونه گام برداشته و چه افقی در برابر خود گشوده است.

کشورداری در این مدت، بیش از هر چیز شبیه دو مارتن با مانع بود؛ مسیری طولانی و فرساینده که در هر گامش مانعی تازه قد برافراشت. اما اهمیت روایت امروز در این است که دولت، حتی در مواجهه با سخت‌ترین موانع، به جای توقف یا اعتراض، کوشید مسیر را ادامه دهد و امید را زنده نگه دارد.

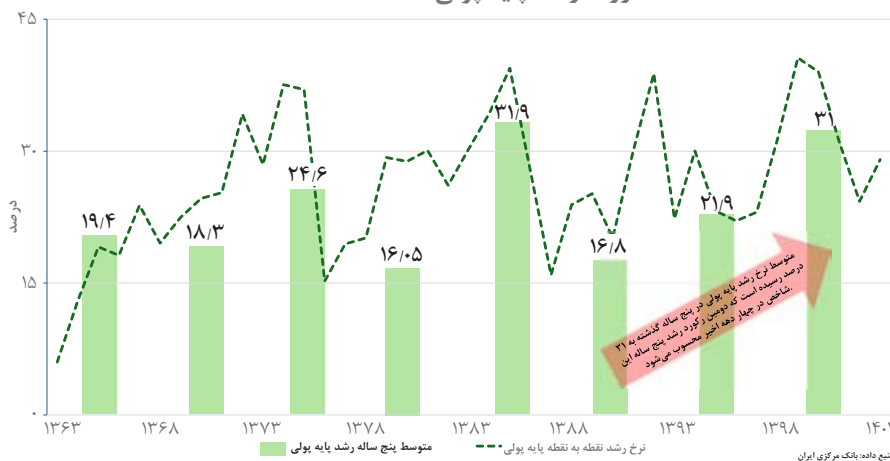
اولین شماره به سراغ نقطه آغاز می‌رود: روزهایی که دولت تازه بر سر کار آمده بود و کشور با ناترازی‌ها، چالش‌های اقتصادی و نااطمینانی‌ها مواجه بود. این بخش تصویری واقعی از «شرایط تحویل‌گرفته» را به نمایش می‌گذارد؛ شرایطی که هر سیاست‌تازه‌ای باید از دل آن عبور می‌کرد.

شماره دوم، با عنوان «قدم‌های بی‌صدا»، روایتگر یک سال تلاش است. در این بخش، به جای شعار، بر کارنامه متمرکز شده‌ایم؛ اینکه دولت چگونه در برابر فشارها ایستاد، چه اصلاحاتی را آغاز کرد و چگونه تلاش کرد بدون هیاهو، مسیر دشوار را ادامه دهد.

و سرانجام، شماره سوم «نقشه امید» است. این شماره، به آینده می‌پردازد؛ به چشم‌اندازی که دولت برای عبور از تنگناها و ساختن فردای بهتر ترسیم کرده است. این بخش نشان می‌دهد که دولت چه برنامه‌هایی در سردارد و چگونه می‌خواهد سرمایه اجتماعی را با خود همراه کند. این سه‌گانه در مجموع روایتی پیوسته است؛ از جایی که شروع شدیم، تا آنچه در یک سال ساخته شد و تا آنچه برای فردا در نظر گرفته شده است. تفاوتش با روایت‌های مشابه در این است که دولت، حتی امروز هم، بازگشت به آغاز را بهانه توجیه نمی‌کند؛ بلکه آن را معیاری برای سنجش گام‌هایی قرار می‌دهد که با وجود همه سختی‌ها، بی‌صدا اما پیوسته برداشته شده‌اند.

حجم پایه پولی که رشد آن یکی از عوامل مهم تورم‌زا است، در پنج سال گذشته (سال‌های ۱۳۹۸ تا ۱۴۰۳) ۳۱ درصد نسبت به بازه مشابه قبلی رشد کرده است. رقمی که در مقایسه با سال‌های پس از انقلاب کم‌سابقه بوده و نشان می‌دهد در سال‌های اخیر سرعت خلق اعتبار افزایش یافته است. پایه پولی که به اصطلاح چاپ پول نیز نامیده می‌شود حجمی از پول است که در ازای افزایش ذخایر خارجی، استقراض به بانک‌ها، استقراض به دولت و اجرای عملیات سیاست پولی خلق می‌شود. موضوعی که به باور اقتصاددانان در صورتی که منجر به خلق نقدینگی بیشتر شود، تورم‌زا خواهد بود.

روند رشد پایه پولی (۱۴۰۳ - ۱۳۶۳)

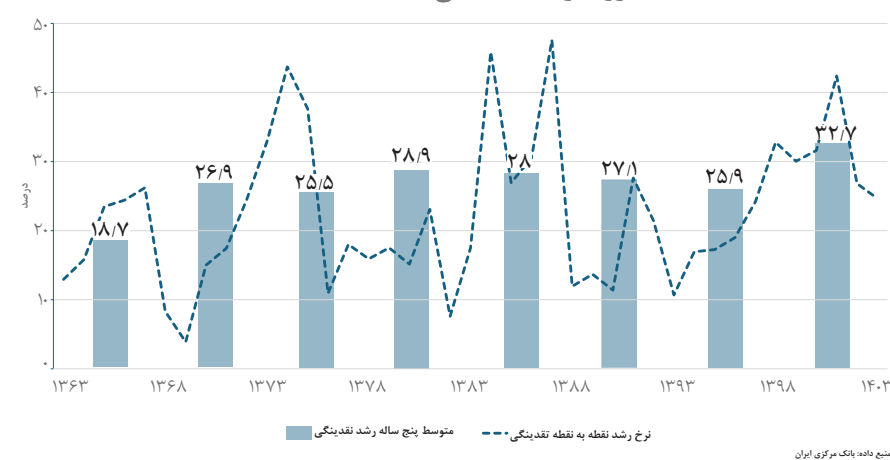

پایه پولی در واقع چاپ پول را نشان می‌دهد که در خلق تورم موثر است.

آمارهای بانک مرکزی نشان می‌دهد متوسط رشد نقدینگی در پنج سال گذشته برابر با ۳۲/۷ درصد بوده است. رقمی که در بازه‌های مشابه قبلی در سال‌های پس از انقلاب سابقه نداشته است. این گزاره به این معنا است که در پنج سال اخیر سرعت خلق پول در بانک‌ها شدت گرفته و بنابراین موتور تورم نیز داغ‌تر از قبل شده است. برای این موضوع علل مختلفی ذکر می‌شود. از جمله ناترازی سیستم بانکی، فشار دولت به بانک‌ها برای جبران کسری بودجه و فشار تسهیلات تکلیفی بر دوش بانک‌ها. عوامل در هم تنیده‌ای که در نهایت همگی به یک نتیجه منجر می‌شوند: افزایش نرخ تورم و کاهش قدرت خرید جامعه. دولت چهاردهم در چنین وضعیتی روی کار آمد.

سرعت چاپ پول در سال‌های پس از انقلاب در چند بازه افزایش شدیدی داشته است؛ اول، نیمه اول دهه ۱۳۷۰ مصادف با دولت سازندگی که نرخ رشد پایه پولی به ۳۷/۶ درصد افزایش یافت. دوم، نیمه اول دهه ۱۳۸۰ که این نرخ در روندی تصاعدی به ۳۹/۴ درصد رسید. سوم، سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۲ که این نرخ به ۳۸/۸ درصد رسید و چهارم، سال‌های ۱۳۹۷ تا ۱۳۹۹ که منجر شد نرخ رشد پایه پولی به رکورد بی‌سابقه ۴۰/۶ درصدی برسد. یکی از آثار رشد پایه پولی، رشد نقدینگی است. در واقع پولی که بانک مرکزی چاپ می‌کند می‌تواند از طریق بانک‌ها و در فرآیند وام‌دهی و سپرده‌پذیری به چندین برابر پول بیشتر تبدیل شود و در اقتصاد گردش پیدا کند. افزایش حجم نقدینگی در واقع به معنای افزایش عرضه پول است که در صورت ثابت ماندن حجم تولید در اقتصاد، منجر به رشد قیمت‌ها یا به اصطلاح تورم خواهد شد.

روند رشد نقدینگی (۱۴۰۳ - ۱۳۶۳)

متوسط نرخ رشد نقدینگی کشور در پنج ساله گذشته به ۳۲/۷ درصد رسیده که در بازه‌های مشابه قبلی بی‌سابقه بوده است. این شاخص که از آن به عنوان موتور تورم نام برده می‌شود، وضعیت متلاطمی را در چهار دهه اخیر تجربه کرده است.